

OD REDAKCJI

Pierwszy zeszyt „Przeglądu Socjologicznego” w 2024 roku otwierają trzy artykuły tematyczne, które powstały w gronie osób związanych z Sekcją Socjologii Nauki PTS i dotyczą zachodzących obecnie zmian w socjologii na tle całościowych przemian funkcjonowania nauki. Konieczność zmierzenia się z rosnącą złożonością świata wywołuje różne reakcje w środowisku socjologicznym. Jedną z nich jest pluralizm i otwartość metodologiczna oraz rozwój badań interdyscyplinarnych, inną zaś coraz węższa specjalizacja. Jedno i drugie zmienia socjologię w sposób trudny do przewidzenia. Innym wyzwaniem jest relacja między wiedzą socjologiczną a potrzebami praktyki w zarządzaniu problemami społecznymi. Prezentowane artykuły mają w zamierzeniu dostarczyć paru tropów do refleksji, a może i dyskusji nad aktualnymi problemami naszej dyscypliny.

Zbiór tematyczny rozpoczyna tekst Grażyny Woronieckiej o zmianach w polskiej socjologii. Autorka dostrzega je w sposobach prowadzenia badań, w nauczaniu socjologii na uniwersytetach, w awansach zawodowych i przebiegu karier naukowych, wreszcie w sytuacji prawnej i zarządzaniu naszą dyscypliną. W każdym z tych obszarów diagnozuje zjawiska, które przyczyniają się do słabnięcia odrębności i tożsamości dyscyplinarnej socjologii. Ten krytyczny zaangażowany tekst prowokuje do dyskusji. Jest analizą pisaną z niepokojem i troską o przyszłość socjologii.

Temat kolejnego artykułu także dotyczy tożsamości i granic socjologii, ale chodzi w nim o problem interdyscyplinarności. Przykładem jest relacja między socjologią a historią. Na podstawie badań przeprowadzonych w środowiskach polskich socjologów i historyków Agnieszka Kolasa-Nowak próbuje wyjaśnić, skąd biorą się ich wzajemne zainteresowania, i stara się określić wpływ praktyk przekraczania granic dyscyplin na ich tożsamości i autonomię. Opisuje kształtowanie się grup i środowisk interdyscyplinarnych, które powstają pod szyldami socjologii historycznej, historii mówionej, studiów nad pamięcią czy historii kobiet.

W trzecim artykule Łukasz Afeltowicz i Seweryn Rudnicki podejmują kwestię użyteczności badań socjologicznych w rozwiązywaniu problemów społecznych. Autorzy dokonują porównania istniejących sposobów uprawiania socjologii praktycznej z myśleniem projektanckim (ang. *design thinking*). Wskazują na przewagi tego podejścia, które polegają na skróceniu dystansu do praktyki i zdolności wytwarzania wiedzy w działaniu, bliższej konkretnym okolicznościom.

Kolejne artykuły reprezentują różnorodne pola badawcze i analizy socjologiczne.

Henryk Domański, Dariusz Przybysz, Katarzyna M. Wyrzykowska oraz Kinga Zawadzka prezentują analizę stopnia powiązania upodobania do różnych gatunków filmowych z pozycją klasową. Na tej podstawie wykazują, że preferencje określonych gatunków filmowych są stosunkowo słabym odzwierciedleniem podziałów klasowych. Co więcej, między oglądaniem filmów a innymi rodzajami spędzania czasu wolnego występują słabe zależności, co może świadczyć o tym, że upodobania filmowe nie stały się, jak dotąd, przestrzenią konsolidacji hierarchii społecznej.

Marcina Zaborskiego, autora kolejnego tekstu, interesuje rola materiałów wizualnych w przestrzeni muzealnej poświęconej II wojnie światowej i traumatycznym doświadczeniom z udziałem dzieci. Autor stawia pytania o fotografie i ich znaczenie w linii narracyjnej miejsc dokumentujących historię Holokaustu oraz upamiętniających jego ofiary. Wyróżnia trzy typy ról tego rodzaju materiałów: dokumentację, wspieranie procesów poznawczych oraz zaangażowanie emocjonalne.

W kolejnym artykule Marek Kochan bierze na warsztat memy o nosaczu sundajskim, aby przyrzeć się autostereotypowi Polaków. Opisuje go w kategoriach teorii postkolonialnej jako przypadek postkolonialnej tożsamości wywiedzionej z historycznych opisów „charakteru narodowego”, ale skoncentrowanej na cechach negatywnych. Autor konkluduje, że krytyczny potencjał tego autostereotypu i jego wpływ na samoświadomość Polaków, są ograniczone.

Dział artykułów zamyka tekst Justyny Grzymały, która stawia pytanie: „Czy przemoc domowa ma płęć?”. Autorka ukazuje toczącą się w środowisku naukowym debatę pomiędzy przedstawicielami(-kami) dwóch podejść: perspektywy symetryzmu płci oraz perspektywy feministycznej. Prezentuje także typologię przemocy w związkach intymnych opracowaną przez Michaela Johnsona, która zdaniem Autorki pozwala pogodzić spolaryzowane podejścia. W konkluzjach artykułu znajdziemy odpowiedź na tytułowe pytanie.

W dziale recenzji publikujemy tekst Stanisława Krawczyka, który z perspektywy socjologa kultury przyjrzał się książce Erika de Giera *Documentary industrial novels and the sociology of work in the twentieth century*. Autor książki stara się dowieść, że literatura może być cennym źródłem dla socjologii pracy. Autor recenzji stwierdza, że książka de Giera uświadomiła mu, że interpretując powieści takie jak *My* oraz *Nowy wspaniały świat*, zbyt mało myśli o ich korzeniach w tayloryzmie i fordyzmie, zamykając się tym samym na inspiracje z pola socjologii pracy.